

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Ni är här imorgon va?

En studie om ungdomars rörelsemönster i det offentliga rummet

Louise Nilsson

LAU395

Handledare: Joakim Forsemalm

Examinator: Kajsa Eriksson

Rapportnummer: HT11 603009

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Abstract

Examensarbete inom lärarutbildningen

Titel: Ni är här imorgon va? En studie om ungdomars rörelsemönster i det offentliga rummet

Författare: Louise Nilsson

Termin och år: HT 2011

Kursansvarig institution: Sociologiska institutionen, LAU395

Handledare: Joakim Forsemalm

Examinator: Kajsa Eriksson

Rapportnummer: HT11 603009

Nyckelord: Rörelse, offentliga rummet, fritidsgård och ungdomar

I denna studie har jag velat diskutera hur ungdomar rör sig i det offentliga rummet då fritidsgården som rum inte finns tillgängligt, samt att belysa vilka konsekvenser frånvaron av en fritidsgård kan få för ungdomarnas skolgång. Utifrån detta har följande huvudfrågor belysts: hur ungdomar rör sig i det offentliga rummet när rum som fritidsgårdarna inte finns tillgängliga samt vilka konsekvenser frånvaron av en fritidsgård har för ungdomarnas skolgång. För att få svar på mina frågor har jag genomfört observationer, där den största delen av materialet består av videoinspelningar.

Resultatet av studien visade att ungdomarna uppehöll sig i trappuppgångarna till höghusen i bostadsområdet, i entrén till matvarubutiken men främst på torget. Ungdomarna uppvisade ett slags revirskapande kring platsen som de uppehöll sig mest vid, torget. Denna plats kom att framstå som deras fritidsgård. Det blev också tydligt att ungdomarna upplevde ett utanförskap, där de såg avsaknaden av en fritidsgård som att politikerna inte satsade på dem och deras stadsdel. Tänkbara konsekvenser för ungdomarnas skolgång då de inte har en fritidsgård att gå till kan vara sämre skolresultat samt en ökad risk för att hamna i kriminalitet. Studiens resultat diskuteras i anknytning till aktuell forskning som belyser vikten av att ha ett bra samspel mellan skola, hem och fritid för att nå goda studieresultat. Studien är av betydelse för pedagoger då den ger insikt i problematiken som uppstår då fritidsgården som rum inte finns tillgänglig för ungdomar.

Innehållsförteckning

1. INLEDNING.....	4
1.1 BAKGRUND.....	4
1.2 SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNING.....	6
2. LITTERATURGENOMGÅNG OCH TEORIANKNYTNING.....	6
2.1 FRITIDSGÅRDAR UR ETT HISTORISKT PERSPEKTIV FRÅN 1960-TALET OCH FRAMÅT.....	6
2.2 UNGDOMARS RÖRELSE I DET OFFENTLIGA RUMMET.....	7
2.3 FRITIDSGÅRDEN SOM RÄTTVISEPERSPEKTIV.....	9
2.4 TÄNKBARA KONSEKVENSER FÖR UNGDOMARNA VID FRÅNVARO AV EN FRITIDSGÅRD.....	10
2.5 KORT SAMMANFATTNING AV LITTERATURGENOMGÅNG OCH TEORIANKNYTNING.....	11
3. METOD.....	12
3.1 OBSERVATION.....	12
3.2 URVAL AV GRUPPER.....	13
3.3 STUDIENS GENOMFÖRANDE OCH ETISK HÄNSYN.....	13
4. FYRA NEDSLAG I UNDERSÖKNINGEN	14
4.1 FRÅN ETT UTFRÅNPERSPEKTIV TILL ETT INIFRÅNPERSPEKTIV.....	14
4.2 MÖTEN KRING MARKÖRERNA.....	15
4.2 ATT FÅ SYN PÅ RÖRELSEN.....	17
4.3 BEHOVET AV EN FRITIDSGÅRD.....	17
6. REFERENSLISTA.....	22
BILAGA 1.....	23
SKISSER ÖVER UNGDOMARNAS RÖRELSE I DET OFFENTLIGA RUMMET.....	23
BILAGA 2.....	23
SKISSER OCH KARTOR MÖTER VARANDRA.....	23

1. Inledning

1.1 Bakgrund

Det blåser kallt och fukten letar sig in genom kläderna ute på torget i en av Göteborgs förorter. Ett gäng med ungdomar har samlats under video- och godisbutikens lilla tak. En bit bort, under spårvagnsbron håller ett annat gäng till. Men här är det något annat på gång. Ett pingisbord är placerat strategiskt under bron, där det och ungdomarna kan skyddas från regnet som kommer och går. Fem pojkar i åldrarna 10-14 år spelar rundpingis medan tre andra ungdomar tittar på. En spårvagn avgår medan en annan stannar till och det strömmar ut folk som rusar ner för trapporna och vidare. En grupp med flickor får syn på pojkarna som spelar och ansluter sig till dem. Gänget som står utanför videobutiken är lite äldre, i åldrarna 17-28. Efter att ha betraktat det pågående spelet på avstånd närmar de sig nu och vill även de vara med och spela. Några spelare drar hemåt medan några andra tar över. En pojke vänder sig till mig och ropar:

- Ni är här imorgon va?
- Nej, vi är inte det, svarar jag.
- Vilken tid?
- Vi har ingen speciell tid, vi är inte här imorgon. Det var bara denna gång som vi kunde göra detta.

Pojkens frågor kommer snabbt och det är som om han inte vill höra vad jag svarar, att vi inte är där imorgon. Det sticker till i mig när jag ser hans besvikna blick då jag förklarar att vi bara fick låna pingisbordet vid detta tillfälle, en engångsföreteelse.

Vid återkommande tillfällen har media rapporterat om skadegörelse och kriminalitet i vad man kallar förorter till Göteborg (GP, 2011-04-16). Området som denna studie tar avstamp i är enligt Göteborgs stadsbeskrivning (Stadsbyggnadskontoret, 2008) en citynära stadsdel med låg status där andelen låginkomsttagare och lågutbildade är stor. Media målar upp en bild av området som problemfyllt där skadegörelse och kriminalitet är återkommande inslag i vardagen för områdets invånare. De oroligheter som förekommer i området kan tolkas som ett uttryck för ett missnöje bland medborgarna där bilbränder är en av ytterligheterna i denna debatt.

I området där jag bor har jag det senaste året uppmärksammat att ungdomarna har börjat samlats på torget, i entrén till matvarubutiken samt i trappuppgångarna till höghusen. Då jag vet att flera fritidsgårdar i närområdet har drabbats av besparingar och fritidsgården i just detta område till och med lagts ner, kan jag tänka mig att nedläggningen kan vara en orsak till fenomenet. Vid en första anblick kanske det inte ter sig så anmärkningsvärt att ungdomarna uppehåller sig i dessa miljöer. Men jag menar att det är värt att problematisera och belysa. Intresset väcktes hos mig att studera hur ungdomarna rör sig i det offentliga rummet då de inte har någon fritidsgård att gå till. Samt att diskutera hur frånvaron av en fritidsgård kan komma att påverka ungdomarnas skolgång.

Pia Andersson och Thomas Jordan forskar inom socialt arbete och de framhåller att:

Det finns ett stort behov av långsiktigt fungerande insatser för att främja delaktighet och social integration i storstadsförorter med hög invandratäthet, särskilt för ungdomar från familjer med små sociala resurser. Trots att en fritidsgård kan ses som en relativt liten aktör i ett sådant arbete/.../peka på den potentiellt viktiga roll som fritidsgårdar kan spela för att främja positiv social integration och om hur metodiskt utvecklat fritidsgårdsarbete kan ge brottsförebyggande och trygghetsskapande effekter (2007:13).

Man kan tolka citatet som att fritidsgården kan utgöra en viktig del i en människas vuxenbildande. Avsaknaden av denna kan möjligen leda till en rad konsekvenser för individen, individens skolgång och samhället. Då det i skolans övergripande styrdokument läroplanen, Lgr11 står att läsa följande:

Alla som arbetar i skolan ska

- verka för att utveckla kontakter med kultur- och arbetsliv, föreningsliv samt andra verksamheter utanför skolan som kan berika den som en lärande miljö, och
- bidra till att elevens studie- och yrkesval inte begränsas av kön eller av social eller kulturell bakgrund.

Läraren ska

- medverka till att utveckla kontakter med mottagande skolor samt med organisationer, företag och andra som kan bidra till att berika skolans verksamhet och förankra den i det omgivande samhället (2011:17).

Då lärande inte endast sker inom ramen för skolan kan man tolka ovanstående som att det finns flera olika miljöer där lärande äger rum. Skolan och pedagogerna har ett ansvar att främja kontakter med alternativa läromiljöer vilket en fritidsgård kan ses som.

Andersson och Jordan påvisar just att ur ett sociokulturellt perspektiv kan fritidsgården ses som en läromiljö. Idag sker lärande inte endast inom ramen för skolan. Internet, TV och andra medier är källor till inhämtandet av information, värderingar och kunskap för många ungdomar. Läroprocessen lyfts fram som ett samspel mellan individer och grupper där interaktionen är kärnan till lärande. Då skolan inte längre är den enda platsen där lärande sker, blir det aktuellt att undersöka fritidsgården och andra alternativa läroarenor och dess relationer till skolan (2007, s. 38).

Det är av intresse för mig som blivande pedagog att sätta mig in i problematiken som studien fokuserar på. Detta för att i mötet med mina framtida elever kunna bemöta dem med ett öppet sinne och med insikt kring problematiken som här belyses.

1.2 Syfte och frågeställning

Den här studiens syfte är att diskutera hur ungdomar rör sig i det offentliga rummet då fritidsgården som rum inte finns tillgängligt, samt att belysa vilka konsekvenser frånvaron av en fritidsgård kan få för ungdomarna och deras skolgång.

Utifrån detta syfte har jag formulerat följande frågeställningar:

- Hur rör sig ungdomar i det offentliga rummet när rum som fritidsgårdar inte längre finns tillgängliga?
- Vilka konsekvenser har frånvaron av en fritidsgård för ungdomarnas skolgång?

2. Litteraturgenomgång och teoriansknytning

För att undersöka ovanstående frågeställningar kommer jag i detta kapitel först ge en kort tillbakablick av fritidsgården ur ett historiskt perspektiv, som en ram för litteraturgenomgången och teoriansknytningen. Därefter lyfts ungdomars rörelse i det offentliga rummet fram vilket är kopplat till problematiken kring den första frågeställningen. I det avsnittet möter vi en sociolog vid namn Mats Lieberg och en etnolog, Elisabeth Högdahl, som båda har studerat hur ungdomar rör sig i det offentliga rummet utifrån olika aspekter.

Vidare lyfter jag fram ett värdemotiv för fritidsgården, rättviseperspektivet. Detta blir relevant för min studie då rättviseperspektivet fokuserar på att framhålla ungdomar som i någon mån är försummade av samhället och växer upp i förorter. Avslutningsvis presenterar jag en rad ”tänkare” under rubriken tänkbara konsekvenser för ungdomarna vid frånvaron av en fritidsgård. Dessa närmar sig de dilemman som den andra frågeställningen behandlar, kring tänkbara konsekvenser och anknytningen till ungdomarnas skolgång vid avsaknaden av en fritidsgård.

2.1 Fritidsgårdar ur ett historiskt perspektiv från 1960-talet och framåt

I Sverige startades de flesta fritidsgårdar mellan 1960-1975 och det var under 70-talet som ungdomsgårdarna bytte namn till fritidsgårdar. Under denna period diskuterade man vad fritidsgårdarnas uppdrag skulle vara. Skulle fokus ligga på en utvecklande miljö eller på att ”socialisera ungdomsgrupper som begick riskbeteenden.” Pedagogen Thomas Sass påvisar att i början av 80-talet stod det klart att fritidsgårdarna skulle vara en arena där ungdomarna själva anordnade sina aktiviteter, det ansågs olämpligt att fritidsgårdarna arrangerade färdiga program. Formuleringen kring att fritidsgården skulle socialisera ungdomar förändrades till att ”nä de socialt utsatta för att kompensera resursbrister.” Under 80-talet var ekonomin god och fritidssektorn erbjöds lokaler och utrustning. 90-talets försämrade ekonomi innebar besparingar och högre kostnader för

fritidsverksamheten vilket medförde att kommunernas ansvarsroll suddades ut till förmån för privata och ideella föreningsverksamheter (2008, s. 7-8).

Torbjörn Forkeby, Helena Johansson och Susanne Liljeholm Hansson forskar i socialt arbete och har studerat vilka satsningar som genomförts inom Ungdomsstyrelsens projekt *Förebyggande och främjande ungdomsarbete*. Även här lyfts problematiken fram kring fritidsgårdarnas uppdrag. De framhåller att förebyggandet av problem kring ungdomar och ungdomsgrupper är motivet till att avsätta pengar till fritidsverksamheten, vilket kan tolkas som rådande inställning gentemot fritidsgårdens verksamhet än idag (2008, s. 14). Då vi nu har fått en kortfattad grund kring fritidsgården ur ett historiskt perspektiv följer i nästa kapitel resonemang kring *ungdomars rörelse i det offentliga rummet*.

2.2 Ungdomars rörelse i det offentliga rummet

Sociologen Mats Lieberg forskar kring miljöer, livsstilar och sociala nätverk i relation till den byggda miljöns utformning. Lieberg menar att:

Offentliga platser kännetecknas av att de är tillgängliga för alla vid alla tidpunkter. De kan utnyttjas av vem som helst oavsett bakgrund, samhällsposition, åsikt eller klädsel./.../I offentliga miljöer har alla människor rätt att fritt välja hur de vill framställa sig själva, vilka kontakter de vill ta eller inte ta och hur de vill bli uppfattade av andra./.../Gatan är alltid öppen och tillgänglig och den tillhör alla. Den är gemensam (1993:197).

Man kan förstå citatet som att offentliga platser är öppna rum där alla människor kan vara en del. Gatan finns där och är ständigt tillgänglig för alla. Men för att en plats ska uppfattas som offentlig räcker inte ovanstående konstaterande till, den bör också användas på ett sådant sätt att alla känner sig välkomnade och inkluderade. På vilket sätt som människorna använder allmänna platser påverkar i sin tur vilken grad av offentlighet platsen får (ibid. 199). Vidare refererar Lieberg till Goffman som påvisar att:

De som t.ex. bor vid en gata som betecknas som en offentlig plats kanske använder den på ett sådant sätt att andra upplever den som mindre öppen och tillgänglig. En offentlig plats kan på det här sättet tillfälligt "privatiseras" genom det sätt på vilket den tas i anspråk (1993:199).

Ovanstående kan uppfattas som att en plats kan tas i besittning av en grupp människor vilket i sin tur kan göra att andra människor upplever platsen som privat snarare än offentlig. Lieberg framhåller att när ungdomar tillfälligt "tar över" en plats som ett torg, en vänthall eller en park sker det ofta just för att de inte har någon annanstans att ta vägen. "Andra tillfälliga besökare kan då känna sig besvärade och försöker undvika platsen (1993, s. 199)." Man kan tolka detta som att då ungdomar inte har någonstans att vara kan det hända att de samlas till exempel på ett torg och denna plats kan ses som deras territorium. Men Lieberg poängterar också att torget och gatan även kan ses om en arena där man möts och spontana kontakter uppstår. Han lyfter också att man kan se på den offentliga miljön som hinder eller som möjligheter för socialt liv (ibid. 193).

Torget, gator eller andra platser i den offentliga miljön kan ses som viktiga för ungdomar då de under tonåren bryter sig loss från sina föräldrar. Denna miljö utgör en zon där ungdomarna kan mötas utan vuxnas insyn och därav praktisera sitt avståndstagande från vuxenvärlden (ibid. 211).

Lieberg framhåller tre typer av ungdomsgrupper och deras förhållningssätt till det offentliga rummet. De hemorienterade, de föreningsorienterade och de kamratorienterade. Där de hemorienterade är de ungdomarna som håller sig mest hemma och sällan är i de offentliga utrymmena. De föreningsorienterade ungdomarna är engagerade i föreningsliv och vistas därav mer än den föregående gruppen i det offentliga rummet. Den sista gruppen, de kamratorienterade ungdomarna är de som vistas mest i den offentliga miljön och då vanligtvis på gator och torg samt i varuhus. Syftet med denna indelning är att påvisa att ungdomar i tonåren har olika erfarenheter av att vistas i den offentliga miljön beroende på vilken kategori de ingår i (ibid. 218).

De kamratorienterade ungdomarna är de flitigaste brukarna av offentliga miljöer. De har ett spontant och icke-rationellt sätt att ta miljön i anspråk på. De är lokalt bundna och i hög grad orienterade till grannskapets utemiljö som utgör deras huvudsakliga arena och fritidsmiljö. Även fritidsgården är viktig för den här gruppen och kan för en del av ungdomarna fungera som ett andra hem. Den lokala miljön är också en miljö som de behärskar tillfullo och som de känner sig trygga i (1993:219).

Fritidsgården är viktig för de kamratorienterade ungdomarna. Vuxna kan med lätthet växla mellan de offentliga miljöerna och bostaden, arbetsplatsen och föreningslivet. De har i och med det tillgång till den offentliga miljön och en "backstage" arena. "Ungdomar har ingen självklar rätt till sådana platser, utan är ofta hänvisade till offentliga miljöer när de vill vara för sig själva (ibid. 228)." När de söker sig till gator, torg och trappuppgångar händer det att de kommer i konflikt med vuxna, men dessa platser kan ses som ungdomarnas "backstage".

Etnologen Elisabeth Högdahl har studerat två städer, Malmö i Sverige och Kapstaden i Sydafrika för att finna olika perspektiv på gatuliv. Genom att sätta fokus på stadsdelar, gator och torg har hon bland annat undersökt barns sätt att skapa olika taktiker för att utforma sina rum i det offentliga rummet. Det blev tydligt att barnen i studien vistades på platser som definierades av andra. De kunde använda gatorna som gömställen och lekplatser, men de hade ingen möjlighet att upprätthålla dem som sina egna. Barnens förhållningssätt att ta platser i anspråk och använda dem på ett sätt som det i grunden inte var tänkt kan ses om ett uttryck för motmakt, där man utmanar den ordning som gäller (2003, s. 217).

Högdahl framhåller att platser som gator och torg skapas genom människornas närvaro. Hon menar att platserna får liv genom individernas berättelser om dem. Dessa berättelser återfinns i vardagen, i media och i den politiska debatten (2003, s. 31).

Deltagarna i Högdahls studie uppvisade en närmast sinnlig upplevelse av miljön de vistades i. Kunskapen om området satt i kroppen och många deltagare hade svårt att sätta ord på vad de faktiskt gjorde och hur de rörde sig i det offentliga rummet (ibid. 38). Högdahl nämner även att gatan kan utgöra en plats där makt blir synligt kring vem

som har tillgång till platsen, när och under vilka former. Detta kan synliggöras genom ett slags revirskapande (ibid. 49).

Vidare betonar Högdahl perspektivets betydelse för det man beskriver. I sin studie beskriver hon till en början Malmö och Kapstaden och de valda platserna i dessa städer ur ett utifrånperspektiv, för att sedan kliva ner och befinna sig på stadens gator. När man ser på staden uppifrån bildar den ett rutnät som för tankarna till en karta, detta kan benämnas som ett utifrånperspektiv. Men när man beskriver staden då man har den under sina fötter framträder en helt annan bild, ett inifrånperspektiv (2003, s. 53). Dessa två perspektiv är synliga i Högdahls studie då hon till en början närmar sig platsen som hon studerar utifrån för att sedan närma sig den inifrån. Detta för att ge en nyanserad bild av det man studerar.

Ovan har olika resonemang kring ungdomars rörelser i det offentliga rummet lyfts fram. Vidare fokuserar nästa kapitel på *fritidsgården som rättviseperspektiv* vilket är en grund till diskussion kring den första frågeställningen.

2.3 Fritidsgården som rättviseperspektiv

Jag kommer i detta avsnitt lyfta fram perspektivet *Fritidsgården som rättviseperspektiv* då jag anser detta perspektiv vara mest relevant för min studie. Relevansen kommer göras tydlig i de kommande styckena.

Forkeby, Johansson och Liljeholm (ibid. 63) beskriver hur personal på fritidsgårdar uppfattar sitt arbete. Undersökningen visar på fyra olika värdemotiv till varför fritidsgården är viktig. Följande värdemotiv lyfts fram:

- *Den socialiserande fritidsgården*
- *Fritidsgården som trygghetszon*
- *Fritidsgården som rättviseperspektiv*
- *Fritidsgården som möjligheternas arena*

Dessa motiv kliver in i och ut ur varandra, vilket gör att de kan uppfattas som lika i flera avseenden.

Inom rättviseperspektivet fokuserar man i första hand på de ungdomar som man upplever är försummade av samhället, till exempel barn som växer upp i utsatta bostadsområden. Man menar att dessa barn och ungdomar behöver ha stabila vuxna i sin närhet. Det samhällliga ansvaret betonas, fritidsverksamheten ska finnas tillgänglig för de socioekonomiskt svaga. Alla ska ha möjlighet och rätt till en fritidsverksamhet. Behovet av fritidsgårdar i områden som är missgynnade framhålls, man menar att en bra fritidsgård kan hjälpa till att bryta en känsla av utanförskap.

Fritidsledaren ser sig som en person som söker efter svar på vad ungdomarna vill engagera sig i. Men också en person som bör arbeta med problemetiken kring vad ungdomarna i just detta område behöver. I förhållandet till ungdomarna strävar man efter att tillgodose ungdomarnas behov av att ”bli hörda och synliga i samhället” samt ”uppmuntra dem till att göra sin röst hörd och få dem att känna framtidshopp (ibid. 76-79).”

Perspektivet Fritidsgården som rättviseperspektiv är relevant att anlägga då ungdomarna i studien växer upp i ett utsatt bostadsområde samt att de inte erbjuds en fritidsgård att gå till. Nästa kapitel, *Tänkbara konsekvenser för ungdomarna vid frånvaron av en fritidsgård* fokuserar på konsekvenserna vid avsaknad av en fritidsgård. Följande resonemang kan kopplas samman med den andra frågeställningen.

2.4 Tänkbara konsekvenser för ungdomarna vid frånvaro av en fritidsgård

Ove Sernhede är sociolog och har studerat unga mäns utanförskap i Sverige. Han påvisar att upplevelsen av utanförskap ger en känsla av att vara andra klassens medborgare, vilket blir utgångspunkten för ungas identitetsarbete. ”Att inte vara »erkänd« och bemött med respekt leder inte sällan till att olika former av motidentiteter utvecklas (2007, s. 88).” Flertalet av ungdomarna i Sernhedes undersökning upplever inte sig själva vara en del av det svenska samhället. Man är svensk medborgare men har till exempel föräldrar som kommer från Chile och ser sig därav som chilensare snarare än svensk (ibid. 93). De motidentiteter som Sernhede nämner beskrivs som en känslstruktur som färgar hur man upplever livet. Han framhåller att befinna sig på en plats där många kulturer möts innebär att en rad nya identiteter växer fram (ibid. 89).

Andersson och Jordan beskriver olika synsätt på brottslighet och konstaterar att:

De egenskaper som omgivningen tillskriver olika individer och grupper präglar också deras handlingsutrymme och livsmöjligheter./
.../Kriminologin har alltmer gått från att betrakta brott som avgränsade handlingar av en individ till att se vilken kontext som brotten uppstår i och hur miljön medverkar till att normbrytande beteende uppstår (2007:22).

Man kan tolka citatet som att det sätt som vi betraktar individer och grupper på kan påverka deras sätt att agera. Kriminologins syn på orsakerna till individens brottsliga beteende har förändrats från att se orsakerna till beteendet inom individen eller att se dem som konsekvenser av den miljö som individen lever i. Vidare påvisar Andersson och Jordan (ibid. 33) att förortsområden med hög andel invandrare, arbetslöshet och sociala problem samt små sociala resurser är riskzoner för rekrytering av ungdomar till kriminalitet. Forskning kring ungdomars kriminella handlingar, droger och problem att klara av skolan visar att det är av stor vikt att ha ett brett fokus för att fånga upp dessa ungdomar. ”Just samspelet *mellan* en individs vardagsmiljöer (främst hemmet, skolan och grannskapet) har pekats ut som en nyckelaspekt för individens positiva utveckling (ibid. 33).”

Pedagogen Lars-Åke Kernell framhåller att det är viktigt att se omkring eleven. Ett förhållningssätt är att se på elevens tillkortakommanden som en produkt av den sociala miljön. För att nå goda undervisningsresultat bör man se omkring eleven och närma sig dennes omgivning. Elevens fritid, umgänge och familjeförhållanden lyfts fram som avgörande faktorer kring hur eleven klarar sin skolgång (2002, s. 195).

Fortsatt menar Andersson och Jordan att ”ungdomar med någon typ av sociala problem i högre grad än andra ungdomar söker sig till fritidsgårdar (2007, s. 35).” Huruvida fritidsgårdar har brottsförebyggande funktioner eller ej finns det olika åsikter om. Vissa menar att fritidsgården ska vara en plats där ungdomar får utvecklas på ett lättsamt sätt på sin fritid. Andra menar att fritidsgårdar kan vara en miljö där ungdomar med kriminellt beteende möter andra ungdomar med liknande beteendemönster och detta leder i sin tur till normbrytande beteende. En tredje åsikt är att fritidsgårdsverksamheten kan ha ett viktigt brottsförebyggande arbete. I detta arbete skulle det centrala då vara att ungdomarna har någonstans att vistas, som ett alternativ till gator och torg. Där kan de få stöd och vägledning från kompetent personal som under ungdomsåren har goda förutsättningar att upprätta nära relationer till ungdomarna (ibid. 36). Följande egenskaper lyfts fram som centrala för en god verksamhet:

Kunna erbjuda en miljö man känner sig säker i, erbjuda strukturerade aktiviteter, skapa en känsla av samhörighet och delaktighet, arbeta med normer och värderingar på ett aktivt sätt, erbjuda ungdomarna möjligheter att utveckla sina färdigheter samt arbeta nära ungdomarnas familj, skola och närmiljö (ibid. 39).

Vidare menar även Sernhede (2011, s. 197) att lösningen till att lyckas och få goda studieresultat i skolan inte bara är ett gott samarbete mellan skola, hem och fritid. Det är också av stor vikt att sätta fokus på samhället vi lever i och de villkor som råder på olika platser till exempel i en storstadsförort. De mönster som vi ser i skolan där många ungdomar i förorter till större städer inte når betyget godkänd, är inte en fråga som bara skolan kan lösa. Detta är en fråga om samhällsutveckling och politiska beslut (ibid. 197).

2.5 Kort sammanfattning av litteraturgenomgång och teoriansknytning

För att nu klargöra hur dessa teoretiska spår ska användas som analysverktyg i de sista två kapitlen följer en mycket kort sammanfattning av ovanstående teorier och litteratur. Den historiska tillbakablicken kring fritidsgårdar utgör en ram att förhålla sig till när frågeställningarna diskuteras. Resonemangen kring ungdomars rörelse i det offentliga rummet kommer att användas som teoretiska glasögon då jag diskuterar resultaten i denna studie. Tankegångarna kring en plats offentlighet och revirskapandet av platsen används för att diskutera hur ungdomarna i studien använde det offentliga rummet. Ungdomarnas sätt att bruka den offentliga miljön diskuteras utifrån det kamratorienterade perspektivet. Högdahls (2003) inifrån- och utifrånperspektiv anläggs vid observationerna av platsen och rörelsen som äger rum där. Fritidsgården som rättviseperspektiv blir ett relevant redskap i diskussionen då det fokuserar på att främja ungdomar som växer upp i utsatta bostadsområden likt ungdomarna i denna studie. Sernhede (2011) talar om ungdomars upplevelse av utanförskap vilket kan jämföras med de upplevelser som ungdomarna framhöll. Tankar kring fritidsgårdens förebyggande aspekter kring att motverka kriminalitet samt stärka ungdomarna i deras vuxenblivande och skolgång, blir till analysverktyg för diskussionen av den andra frågeställningen.

3. Metod

I detta kapitel redogör jag för val av metod, hur urvalet av grupper har gjorts samt hur studien har genomförts. Jag tar även upp hur jag har förhållit mig till studien ur en etisk synvinkel.

3.1 Observation

För att besvara mina frågeställningar har jag valt att använda mig av metoden, observation. Etnologerna Pripp och Öhlander (2011, s.114) ringar in vad observation är för typ av kunskap. De menar att via observationer kan man få syn på information som är så naturligt för människor att de inte kommer på att tala om det vid en intervju.

Metoden ger också beskrivningar av människors praktik och gestaltningar, det vill säga vad de gör och hur de uttrycker sig med hjälp av sina kroppar/.../ Det man gör är inte alltid formulerat i ord. Vissa handlingar sitter helt enkelt i kroppen och man utför dem utan att verbalt reflektera över hur eller varför. Med hjälp av observation är det möjligt att beskriva gestaltningar och annan praktik som inte tar vägen via intellektet och orden (2011:115).

Citatet ringar in att observation som metod är ett bra redskap när man vill studera en företeelse som faller sig så naturlig för människor att de kan ha svårt att beskriva den. Då denna studie undersöker rörelsen bland ungdomar i det offentliga rummet är observation ett väl lämpat redskap att använda sig av. Observation som metod förklarar inte hur människor känner, hur de tolkar olika situationer eller varför de gör som de gör. Observationen målar en bild av hur människor gör och intentionerna med deras handlingar blir för forskaren resonemang utifrån det man har sett i sina observationer (ibid. 115).

Om man är intresserad av att studera det offentliga rummet behöver det inte vara de studerade som avgör vilka platser som studeras, utan forskaren kan välja vilka platser som studien kommer att behandla (ibid. 18). Pripp och Öhlander framhåller att ”Tekniken där platsen utgör navet, man observerar genom att närvara i ett rumsligt avgränsat fält, kan man kalla *platsbaserade observationer* (ibid. 120).” Det poängteras att forskaren här vistas på en plats, observerar och i många fall deltar i det som händer. Samtal är ett viktigt element och spontana intervjuer mellan forskaren och deltagarna kan också uppstå. ”Fältet är i detta fall rumsligt avgränsat och man har valt ut en eller flera platser där man vistas. Platsens avgränsning avgör vad och vilka människor man observerar (ibid. 120).” Vidare poängteras att nivån på deltagandet under ett fältarbete kan variera. Forskaren kan växla mellan att vara en deltagande observatör och endast observatör (ibid. 124). Vid studiens genomförande uppstod denna växelverkan, jag deltog i det som hände på platsen, blev in och undersökte vad som hände när jag interagerade med ungdomarna till skillnad från när jag inte gjorde det.

3.2 Urval av grupper

I studien valde jag initialt ut ett antal lokaliteter att studera, utifrån de observationer jag genomfört av var ungdomarna rörde sig i det aktuella bostadsområdet. De lokaliteter som valdes var trappuppgångarna till höghusen, entrén till matvarubutiken samt torget. Studien kom sedan att fokusera på torget då denna plats var den mest besökta av ungdomarna.

Då platsbaserade observationer utgjorde kärnan i studien avgjorde platsen urvalet av grupper. De ungdomar som befann sig vid platsen vid tiden för observationstillfället var den grupp som deltog. Under observationernas gång växlade deltagarna, någon kom och någon gick. Grupperna formades och omformades. Pripp och Öhlander menar att det kan variera hur lång tid det tar innan gruppen har accepterat forskaren (ibid. 127). I denna studie skulle detta kunna utgöra ett problem då deltagarna i gruppen som studerades var flytande, som beskrivs ovan. Lyckligtvis uppstod det inga kontroverser. Då jag filmade tydliggjorde det för gruppen och individerna att jag dokumenterade händelseförloppet. Vid något tillfälle var det en deltagare som bad om att inte bli filmad, vilket jag respekterade. Utöver det har dokumentationen och urvalet av grupp fungerat med belåtenhet.

3.3 Studiens genomförande och etisk hänsyn

Pripp och Öhlander (ibid. 122) refererar till Bäckman (2009) som har studerat ”svenska” ungdomar i ”invandrartäta” områden. Hon fann att det var en nackdel att inte känna till området som ungdomarna vistades i. Ungdomarna refererade till olika platser som Bäckman inte kände till. För att klargöra detta gick hon guidade turer i området. I denna studie utgjorde detta inte något problem då jag hade god lokalkännedom efter att ha vistas i området under flera års tid.

Eftersom flera av deltagarna i studien inte är myndiga har jag av hänsyn till det valt att bearbeta materialet så att man inte kan identifiera vilka deltagarna är. Då studien genomfördes på ett torg i den offentliga miljön hade jag inte möjligheten att fråga föräldrar och vårdnadshavare om deras medgivande. Som nämnts ovan filmade jag samtliga observationstillfällen med min mobilkamera. Detta synliggjorde min medverkan. De individer som inte ville vara med på filmen filmade jag inte. Jag berättade för samtliga deltagare att materialet skulle bearbetas på ett sådant vis att det inte gick att känna igen deltagarna. Pripp och Öhlander (ibid. 83) refererar till Dahl och Smedler (1993, s. 123) som framhåller att ”Kravet på samtycke är lägre då fältarbetaren studerar en offentlig tillställning, eftersom risken för identifiering av enskilda är betydligt mindre jämfört med om situationen är mer privat och av ’etnisk känslig natur.’”

Under observationerna förde jag anteckningar, skissade, fotograferade och filmade. Den initiala fasen bestod av observationer där jag cirkulerade runt på torget, i entrén till matvarubutiken och vid trappuppgångarna till höghusen. Detta för att kartlägga var ungdomarna uppehöll sig. Under tiden som jag observerade förde jag anteckningar kring tid, plats, antalet ungdomar samt hur länge de uppehöll sig vid denna plats. Parallellt med att jag förde anteckningar gjorde jag skisser över hur jag uppfattade

ungdomarnas rörelsemönster. Jag växlade mellan att observera hur gruppen/grupperna rörde sig samt enskilda individers rörelsemönster.

Under tiden som jag gjorde observationer studerade jag även platserna genom att fördjupa mig i kartor över området. Då jag fann att torget var den plats där det var mest aktivitet bestämde jag mig för att fokusera på den platsen i mina vidare studier. Jag fotograferade de platser som jag hade kartlagt att ungdomarna uppehöll sig vid, för att sedan filma dem. Fortsatt placerade jag ut markörer på torget. Markörer som man vanligtvis känner igen från en fritidsgård, en darttavla och ett pingisbord. Detta för att sedan fotografera och filma de händelser som ägde rum. Högdahl lyfter fram att hon i sin avhandling *Göra Gata* gav en grupp barn video- och engångskameror. Barnen fick med hjälp av kamerorna dokumentera sin vardag (2003, s.40). Högdahls tillvägagångssätt att ge barnen kameror kan liknas vid denna studie då jag placerade ut en darttavla och ett pingisbord i miljön jag studerade, jag gav ungdomarna ett redskap att förhålla sig till. Mitt agerande kan även beskrivas som att jag skapar på plats. Med detta menar jag att då jag placerar ut ovanstående föremål agerar jag som skapare i den offentliga miljön som studien fokuserar på. Min roll som gestaltare och skapare blir viktig då den är en del i denna studie där jag har genomfört en gestaltande process i anknytning till denna uppsats.

Det största materialet består av filmupptagningar, totalt 34 filmer som varierar från någon minuts speltid upp till 50 minuter. Jag kommer att lyfta fram några händelser i mitt material och beskriva dem närmre i kapitel fyra.

4. Fyra nedslag i undersökningen

I detta kapitel kommer jag att beskriva följande nedslag i min undersökning, *Från ett utifrånperspektiv till ett inifrånperspektiv*, *Möten*, *Att få syn på rörelsen* och *Behovet av att ha någonstans att vara*. Vardera nedslag avslutas med ett sammandrag. Dessa fyra nedslag varvas med de ”tänkares” teorier som jag presenterade i kapitlet litteraturgenomgång och teorianknytning.

4.1 Från ett utifrånperspektiv till ett inifrånperspektiv

Jag står på avstånd och observerar en grupp ungdomar som uppehåller sig under spårvagnsbron på torget. En kille närmar sig gruppen och jag hör honom ropa:

- Ey, mannen!
- Vad händer mannen?
- Vadå händer?
- Ja, vad gör ni?
- Inget speciellt, hänger mest.

Till en början antog jag ett utifrånperspektiv vid mina observationer och under mina fältstudier målades situationer som den ovan beskrivna upp vid ett flertal tillfällen. Högdahl (2003, s. 53) framhåller att perspektivet är av stor vikt för det man studerar,

genom att till en början studera platsen och människorna utifrån får forskaren en bild av det man studerar. Torget kom att bli den plats jag fokuserade på av den anledningen att det var där det förekom mest aktivitet och ungdomarnas rörelsemönster framträdde (se bilaga 1). Parallellt med detta studerade jag kartor över området. Detta förhållningssätt kan betecknas som att inta ett utifrånperspektiv. Jag fann det intressant att med hjälp av kartor få en övergripande bild av hur platsen såg ut. Det framstod också som relevant för studien att till en början observera ungdomarna och deras rörelser på håll för att inte påverka dem med min närvaro. När jag hade tolkat mina skisser, anteckningar och karbilder gjorde jag nya skisser där dessa intryck fick möta varandra (se bilaga 2). Detta för att bearbeta mitt material, vilket gav nya tankar och uppslag som förde mig vidare till nästa steg i processen. Likt Högdahls förhållningssätt att till en början anta ett utifrånperspektiv för att sedan närma sig och inta ett inifrånperspektiv (ibid. 53), klev jag fram och observerade på nära håll och började interagera med ungdomarna. Nedan syns två bilder från min arbetsprocess.

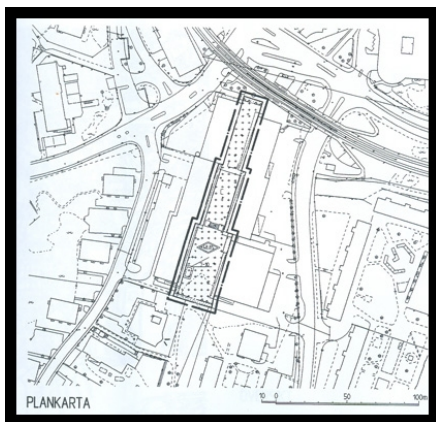

Bild 1.
Karta över torget

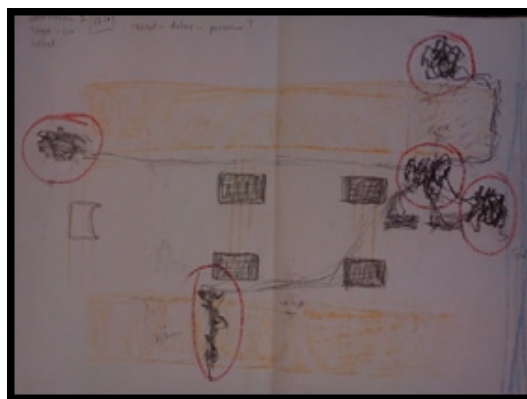

Bild 2.
Skiss över ungdomarnas rörelse på torget

För att skapa en så bred bild som möjligt av det jag studerade antog jag dessa två perspektiv, utifrånperspektivet samt inifrånperspektivet. Observationerna gav mig en uppfattning om hur ungdomarna rörde sig i det offentliga rummet, torget utifrån ett betraktande på avstånd och nära iakttagelser.

4.2 Möten kring markörerna

Nästa steg i processen var att jag fotograferade och filmade de platser som jag hade observerat att ungdomarna uppehöll sig vid. Detta för att samla in material kring miljön som underlag till min gestaltning. En markör placerades ut på torget, en darttavla. Med markörer menar jag här ett objekt som man kan förknippa med en viss typ av miljö, här fritidsgårdsmiljön, i denna studie en darttavla och ett pingisbord. Dessa markörer blev ett led i tolkningarna utifrån mina observationer där jag tyckte mig kunna se att ungdomarna använde torget som sin fritidsgård.

En kardborredarttavla med fyra pilar och två bollar tejpades upp på en pelare vid den plats där ungdomarna ofta samlades. Det dröjde inte lång tid innan en grupp ungdomar intog platsen och började spela. Denna första grupp spelade intensivt i cirka 40 minuter. Några ungdomar anslöt sig till dem som redan uppehöll sig vid darttavlan. Någon annan

klev ur spelet och drog vidare. Darttavlan sattes upp vid tre olika tillfällen där tiden den satt uppe varierade mellan 90 till 160 minuter. Nästa markör som placerades ut var ett pingisbord. Bordet stod på torget under fem timmar och under dessa timmar var det intensiv aktivitet. Det spelades med fyra rack och en boll och det uppstod en naturlig turtagning, där de olika deltagarna samsades om utrustningen. Kreativiteten flödade, rundpingis varvades med småturneringar och individuellt spel alternerades med lagspel om två. Samtliga tillfällen dokumenterades genom att jag filmade med min mobilkamera. Nedan två bilder från arbetsprocessen.

Bild 3. Aktivitet vid darttavlan

Bild 4. Aktivitet vid pingisbordet

Under samtliga av dessa tillfällen ägde en rad möten rum. Ungdomarna mötte varandra och nya bekansksaper uppstod. Lieberg framhåller att man kan se på den offentliga miljön som hinder eller möjligheter för socialt liv. Här blev det tydligt att den offentliga miljön utgjorde en plats där en rad nya möten möjliggjordes (1993, s. 193). Jag valde att växla mellan att aktivt delta och att endast observera då jag uppehöll mig på torget. Det föll sig naturligt att delta i de situationer som uppstod och att följa ungdomarnas interaktion och rörelser som gestaltades på torget. De ungdomar som jag mötte var från 10 år upp till 28 år gamla. Lieberg (1993, s. 218) framhåller tre typer av ungdomsgrupper och deras förhållningssätt till det offentliga rummet. De kamratorienterade ungdomarna är de som använder den offentliga miljön i störst utsträckning. Dessa ungdomar rör sig i den lokala miljön, i deras bostadsområde som utgör deras fritidsmiljö. De känner miljön väl och behärskar denna till fullo. Via spontana samtal som uppstod med ungdomarna samt återkommande möten med dem fick jag uppfattningen att de tillhörde denna kategori. Vidare framhåller Lieberg att fritidsgården är viktig för denna grupp och kan utgöra ett andra hem för många av ungdomarna (ibid. 219). Detta blir en intressant aspekt då dessa ungdomar inte har tillgång till en fritidsgård. Man kan tolka det som att de istället använder torget som sin fritidsgård. Denna plats utgör deras backstage, en plats där ungdomarna kan vistas utan vuxnas närvaro (ibid. 228).

När det placerades ut markörer som känns igen från miljön på en fritidsgård, darttavlan och pingisbordet uppstod det möten mellan ungdomarna. Det spirade av aktivitet och kreativitet och det blev tydligt att det fanns ett behov av att ha något att göra.

Ungdomarna som vistas på torget kan beskrivas som kamratorienterade. Lieberg (ibid. 219) framhåller att denna grupp ofta har en mycket nära relation till fritidsgården och dess miljö, som kan utgöra ett andra hem för ungdomarna. Torget är den plats där ungdomarna har sitt backstage, där de vistas utan vuxnas blick. Detta kan tolkas på olika sätt, lika viktigt som det är att man har ett utrymme där man inte känner sig bevakad av vuxna tror jag att det är att vuxna finns i närheten och kan erbjuda sitt stöd om så behövs. Detta stöd uteblir på torget.

4.2 Att få syn på rörelsen

När jag satte mig ned för att studera filmmaterialet framträdde en rad saker som jag inte hade uppmärksammat vid filmupptagningen. Ungdomarnas rörelser i det offentliga rummet blev tydligare när jag började bearbeta filmerna. Då flera av ungdomarna inte är myndiga och jag inte har haft tillfälle att kunna fråga föräldrar och vårdnadshavare om lov att fotografera dem, var det mycket viktigt att personerna på bilderna inte gick att känna igen. Jag redigerade filmerna genom att lägga på ett antal filter i redigeringsprogrammet. Utöver det manipulerade jag kontrasten och färgerna för att göra ungdomarna oigenkännliga men också för att få fram det uttryck jag sökte. Då bilderna skalades av och betraktaren inte kunde fokusera på att försöka känna igen personerna på bilderna och inte heller så mycket på miljön runtomkring framträdde rörelserna tydligare.

Men även andra saker blev märkbara då jag studerade mitt material. Det blev synligt att ungdomarna ägde miljön. De hade makt över platsen, torget och det framstod som deras revir (jmf Högdahl, 2003 och Lieberg, 1993). På filminspelningarna kunde jag se hur folk som passerade ungdomsgrupperna gärna gjord det i utkanten av området och många med raska steg. Lieberg påvisar att hur vi använder en plats påverkar vilken grad av offentlighet den får. Han framhåller att när ungdomar tar en plats i besittning upplever ofta andra människor denna plats som mindre offentlig. Anledningen till att ungdomar skapar dessa revir kan vara att de inte har någon annanstans att vara (ibid, 199).

Ungdomarnas rörelser i det offentliga rummet blev tydligare då jag studerade filmerna och manipulerade dem så att de fick ett mer avskalat utseende. Rörelsen trädde fram då det inte var lika mycket intryck kvar i bilderna. Ungdomarna uppehöll sig mestadels på torget, utanför video- och godisbutiken, vid korvkiosken och under bron till spårvagnarna. Men även andra saker trädde fram som till exempel ungdomarnas revirskapande av platsen, torget. Det blev tydligt att de ägde platsen nästan som om det var deras privata sfär. Folk som passerade gjorde det med respekt för att inte inkräkta på ungdomarnas område. Lieberg poängterade att en anledning till ungdomarnas agerande kan vara just den att de inte har någon annanstans att vara (ibid. 199).

4.3 Behovet av en fritidsgård

När ungdomarna samlades och möttes kring de markörer som placerades ut på torget blev det tydligt att det finns ett behov av en mötesplats. Därav intet sagt om att torget inte kan vara en positiv mötesplats för ungdomarna vid många tillfällen. Samtidigt finns

behov av en mötesplats med organiserade aktiviteter och vuxenstöd som ett komplement till ungdomarnas identitetsskapande på torget.

I det inledande avsnittet i teori- och litteraturgenomgången skrivs det fram att diskussionen kring vad fritidsgårdarnas uppdrag är, har varit aktuell från 1960-talet och framåt. Under 80-talet landade diskussionen i att fritidsgården skulle vara en plats där ungdomarna anordnade sina egna aktiviteter. Men fritidsgårdsverksamheten har alltjämt haft en prägel av förebyggandet av problem kring ungdomar och ungdomsgrupper.

Vidare beskrivs fritidsgården ur ett rättviseperspektiv där man särskilt lyfter fram ”behovet av fritidsgårdar i områden som är missgynnade.” Fritidsgården framhålls som en viktig plats där känslan av utanförskap kan brytas (Forkeby, Johansson och Liljeholm, 2008, s. 76). I mötet med ungdomarna på torget och i de spontana samtal som uppstod fick jag en bild av att många bar på en känsla av utanförskap. Flera av ungdomarna frågade vad syftet var med att vi spelade dart och pingis på torget. När vi började samtala om att de inte hade en fritidsgård att gå till och att det inte fanns så mycket att göra på torget, blev det tydligt hur besvikna de var över att de inte hade någon mötesplats. Man kan tolka frånvaron av en fritidsgård som att ungdomarnas identitetsarbete präglas av en upplevelse av att inte bli bemötta med respekt och detta skapar en känsla av utanförskap. Detta resonemang känns igen då Sernhede påpekar att ungdomar i förorter ofta upplever att de inte blir bemötta med respekt vilket skapar känslor av utanförskap (2002, s. 88). De erbjuds inte en fritidsgård vilket kan sända signaler till dem att de inte är värda det. Ungdomarnas identitetsarbete formas utifrån detta och de ser sig inte vara en del av det samhället som de lever i.

Förortsområden med små sociala resurser, hög arbetslöshet, hög andel invandrare och sociala problem är en riskzon för rekrytering av ungdomar till kriminalitet (Andersson och Jordan, 2007 s. 33). Man kan tänka sig att känslan av utanförskap i kombination med att man inte har en fritidsgård att gå till kan komma att påverka ungdomarnas framtid. Forskning om ungdomars kriminella handlingar påvisar att det är av stor vikt att ha ett brett fokus för att fånga upp de som är i riskzonen för att begå kriminella handlingar. Samspelet mellan vardagsmiljöerna som en individ vistas i som hemmet, skolan och grannskapet är nycklar för en positiv utveckling för individen. Studier visar att ungdomar som har någon typ av sociala problem i stor utsträckning söker sig till fritidsgårdar jämfört med ungdomar som inte har dessa problem (ibid. 35). Detta kan tolkas som att det finns ett behov av en alternativ miljö, en mötesplats utanför hemmet och skolan. Huruvida fritidsgården som miljö kan verka brottsförebyggande finns det olika åsikter kring. Dessa sträcker sig från att fritidsgården kan vara en miljö där ungdomar med kriminellt beteende möter andra ungdomar med liknande handlingsmönster och detta leder till mer kriminalitet. Andra menar att fritidsgården kan vara en plats där man känner trygghet och kan utvecklas, möta vuxna förebilder samt skapa ett bra samarbete mellan skolan, hemmet och fritiden (ibid. 39).

Pedagogen Kernell påvisar att för att nå goda undervisningsresultat bör man se omkring eleven. Han menar att ett samspel mellan skolan, hemmet och individens fritid är av stor vikt för att klara av sin skolgång (2002, s. 195). Även om man lyckas upprätta ett gott samarbete mellan hem, skola och fritid så löser inte det den problematik som detta område vittnar om. Sernhede (2011, s. 197) menar att skolan inte ensam kan lösa undermåliga resultat för skolor i förortsområden. Detta är en fråga om samhällsutvecklingen där politiska beslut i allra högsta grad påverkar ner på

individnivå. Men ett beslut om att ungdomarna i detta område ska få en fritidsgård att gå till, kan ses om ett steg åt rätt håll för att skapa möjligheter till en god fritid och på sikt bättre resultat i skolan.

Behovet av en fritidsgård blev tydligt i mötet med ungdomarna. Flera av dem uttryckte ett missnöje över att inte ha någon lokal att vistas i. Det blev även tydligt att ungdomarna kände utanförskap i samhället. Dessa uppfattningar tillsammans med upplevelsen av att politikerna inte satsar på invånarna i detta bostadsområde har medfört en känsla av att ungdomarna inte känner sig respekterade av samhället. Forskning visar att ett starkt samarbete mellan skola, hem och fritid gynnar individen och dess skolgång (Kernell, 2002, s. 195). Då området i studien präglas av sociala problem och kriminalitet bland unga kan inte behovet av att satsa på dessa unga individer understrykas nog. Ett stöd för dessa ungdomar skulle kunna vara upprättandet av en fritidsgård.

5. Sammanfattande diskussion

I detta avslutande kapitel kommer jag att knyta an till syftet med studien och mina frågeställningar. Kärnan ur de fyra nedslagen i undersökningen lyfts fram och diskuteras i ljuset av ovanstående.

Studiens syfte har varit att diskutera hur ungdomar rör sig i det offentliga rummet då fritidsgården som rum inte finns tillgängligt, samt att belysa vilka konsekvenser frånvaron av en fritidsgård kan få för ungdomarna och deras skolgång. Följande frågeställningar har stått i fokus för studien: Hur rör sig ungdomar i det offentliga rummet när rum som fritidsgårdarna inte längre finns tillgängliga? Vilka konsekvenser har frånvaron av en fritidsgård för ungdomarnas skolgång?

För att skapa en så bred bild som möjligt av det jag studerade antog jag två perspektiv, utifrånperspektivet samt inifrånperspektivet. Observationerna gav mig en uppfattning om hur ungdomarna rörde sig på torget som kom att bli den plats jag studerade. Till en början studerade jag ur ett utifrånperspektiv, via skisser, anteckningar och kartor. För att sedan inta ett inifrånperspektiv där jag använde mig av observationer samt markörer från fritidsgårdsmiljön, darttavlan och pingisbordet.

Då dessa markörer placerades ut på torget uppstod det möten mellan ungdomarna. De visade ett stort engagemang och intresse vilket kan tolkas som att det finns ett stort behov av att ha en plats att vara på och något att göra. För att knyta an till min första frågeställning om hur ungdomarna rör sig i det offentliga rummet då de inte har en fritidsgård att gå till, blev det tydligt att de vistades främst på torget, men också i entrén till matvarubutiken och i trappuppgångarna till höghusen. De senare två, kan betraktas som miljöer inomhus och där vistades ungdomarna främst då det var sämre väder ute. När de var på torget uppehöll de sig främst vid video- och godisbutiken, utanför korvkiosken och under bron till spårvagnarna.

Ungdomarnas rörelser i det offentliga rummet blev tydliga då jag analyserade mitt filmmaterial. Torget var den mest frekventa miljön och där hade ungdomarna skapat en privat sfär, som man näst intill kan benämna som ett revir. Andra människor passerade

den med respekt för ungdomarna och höll sig i ytterkanten av området. Torget framstod som en arena där ungdomarna kunde vistas utan de vuxnas blick. En anledning till att ungdomarna tar en plats i anspråk på detta sätt kan vara just den att de inte har någon annanstans att vara (Lieberg, 1993, s. 199).

Ungdomarna som vistas på torget kan beskrivas som kamratorienterade. Denna grupp har ofta en mycket nära relation till fritidsgården som kan utgöra ett andra hem för dem (Lieberg, 1993, s. 219). Behovet av en fritidsgård blev tydligt i mötet med ungdomarna. Det fanns ett uttryck av missnöje över att de inte hade någon lokal att vistas i. En uppfattning om att politikerna inte satsar på ungdomarna i denna stadsdel vittnade om en känsla av utanförskap. Ungdomarna uppfattade sin situation, att de inte hade en fritidsgård som att de inte blev bemötta med respekt av samhället och politikerna.

Den andra frågeställningen berörde vilka konsekvenser frånvaron av en fritidsgård kan tänkas ha för ungdomarnas skolgång. Då det framhålls i läroplanen (Skolverket, Lgr11, s. 17) att skolan har ett ansvar att utveckla kontakter med verksamheter utanför skolan och att läraren ska förankra skolans verksamhet i andra delar i samhället, kan man tolka det som att det ingår i pedagogens uppdrag att samverka med till exempel fritidsgården. En konsekvens som frånvaron av fritidsgården kan utgöra är att då ett samarbete mellan skola, hem och fritid gynnar skolresultaten, kan frånvaron av denna påverka hur man klarar av sin skolgång (Kernell, 2002, s. 195). Området där denna studie tar plats är ett förortsområde som präglas av sociala problem. Ur denna aspekt menar jag att samarbetet mellan hem, skola och fritid är mycket viktigt att ta hänsyn till som pedagog. Man bör se omkring eleven för att kunna stötta den på bästa sätt och hjälpa denne att nå godkända resultat i skolan. Men det är inte så enkelt att om ungdomarna i detta område får tillgång till en fritidsgård så löser sig alla problem. Problematiken är större än så och inhyser frågor kring samhällsutveckling och hur politiska beslut påverkar den enskilde individen.

En andra konsekvens av frånvaron av en fritidsgård kan tänkas vara att gatan är en inkörsport till kriminalitet. Fritidsgården ger ett alternativ till denna miljö och med en genomtänkt verksamhet kan ungdomar söka stöd hos vuxna (Andersson och Jordan, 2007, s.26). Man kan se det som att den ena miljön gynnar den andra. Om man har en stimulerande miljö att vistas i under sin fritid speglar det av sig på skolgången och stärker individen även i denna miljö. Som pedagog menar jag att goda relationer till eleverna är avgörande för om de lär eller ej. Mitt gestaltningsarbete och denna uppsats har tydliggjort att jag som pedagog kan agera. Denna insikt har varit av stor betydelse för mig då jag genom mitt skapande på plats, då jag placerade ut darttavlan och pingisbordet mötte ungdomarna. Av stor betydelse var också skapandet av en fritidsgård på torget som kom att betyda mycket för ungdomarna och mig. Inte minst kan man betrakta denna torgbaserade fritidsgård som en politisk kommentar. Ger ni oss inte ett rum att vara i så tar vi det offentliga rummet i anspråk. Att engagera ungdomarna och visa att vi tillsammans kan göra våra röster hörda genom att till exempel spela pingis på torget, gav hopp om att man som individ kan påverka.

Jag vill nu återknyta till situationen från mina fältstudier som jag beskriver i inledningen av uppsatsen. När pojken frågar mig, om vi kommer tillbaka imorgon, ringar han in kärnan i denna studie. Det är just denna problematik som är ständigt närvarande för dessa barn och ungdomar. Frågan om du, jag och vi i samhället är där imorgon? Pojkens fråga speglar flera dimensioner där det blir tydligt att behovet av

kontinuitet och trygghet är starkt. Kanske kan öppnandet av en fritidsgård som kan utgöra en mötesplats för barn och ungdomar, skapa en motbild till det utanförskap som många ungdomar i området upplever. Förhoppningen för mig som framtida pedagog är att nästa gång som denna fråga ställs, kan jag svara: Ja, jag är här imorgon.

6. Referenslista

Andersson, P., & Jordan, T., (2007). *Fritidsgården – En plats för samhällsbyggande? Reflektioner kring Mixgården i Hammarkullen*. Göteborg: Elanders

Forkby, T., Johansson, H., & Liljeholm, Hansson, S., (2008). *Främjande pedagogik Perspektiv och läroprocesser i ungdomsarbetet*. Rapport 4:2008, FoU i Väst/GR. Mölndal: PR-Offset

Lieberg, M., (1993). *Ungdomarna, staden och det offentliga rummet*. I Fornäs, J., Boethihs, U., & Reimer, B., *Ungdomar i skilda sfärer*. Stockholm: B. Östlings bokförlag. Symposium

Högdahl, E., (2003). *Göta gata. Om gränser och kryphål på Möllevången och i Kapstaden*. Lund: Gidlunds förlag

Kajiser, L., & Öhlander, M., (Red.), (2011). *Etnologiskt fältarbete*. Lund: Studentlitteratur

Kernell, L-Å., (2002). *Att finna balanser*. Lund: Studentlitteratur

Sass, T., (2008). *"Alla är schyssta mot varandra här, det sitter liksom i väggarna"- En studie om ungdomars motiv till att besöka fritidsgårdar Rapportnummer:1402-1773. Fritidsvetenskap*. Luleå, Institutionen för Pedagogik och lärande, Luleå Universitet.

Sernhede, O., (2002). *AlieNation is my Nation. Hiphop och unga mäns utanförskap i det nya Sverige*. Danmark: Ordfront förlag

Sernhede, O., (2011) (Red.). *Förorten, skolan och ungdomskulturen. Reproduktionen av marginalitet och ungas informella lärande*. Göteborg: Daidalos

Stadsbyggnadskontoret., (2008). *[17] BISKOPSGÅRDEN beskrivning av stadsdelen*. Göteborg: Stadsbyggnadskontoret

Utbildningsdepartementet., (2011). *Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet, Lgr11*. Västerås: Edita

Övriga källor

Göteborgsposten., (2011). Hämtad från: <http://www.gp.se/nyheter/goteborg/1.611117-personran-i-biskopsgarden>, 2011-04-26

Göteborgsposten., (2011). Hämtad från: <http://www.gp.se/nyheter/goteborg/1.24288-bilbrand-i-biskopsgarden>, 2009-09-14

7. Bilagor

Bilaga 1.

Skisser över ungdomarnas rörelse i det offentliga rummet

Bilaga 2.

Skisser och kartor möter varandra

